

Asia: VN/18098/2025

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Hyvinvointialue, Helsingin kaupunki tai HUS

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain

Perustelut tiiviisti

-

2. Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Etelä-Savon hyvinvointialueen toteaa, että tavoitteet lakimuutokseen liittyen ovat pääsääntöisesti oikeansuuntaisia. Uudistuksen onnistuminen riippuu täysin siitä, miten hyvin toteutetaan laadukkaat ja riittävät sosiaalihuoltolain mukaiset varhaisen tuen palvelut.

Sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain yhteensovittaminen ja uudistaminen olisi voitu tehdä ehdotusta rohkeammin niin, että porrasteisuus palvelujen välillä olisi hävinnyt. Suunnitellut eri mitoitukset eivät tue palvelujen yhteensovittamista. Vaihtoehtoisesti ”kynnys” lastensuojelupalveluihin pitäisi olla niin ”korkea” että suurin osa asiakkuuksista hoidettaisiin tehokkailla ja toimivilla peruspalveluilla.

Edelleen toivotaan selkeytettävän erityistä tukea tarvitsevan lapsen käsitettä niin, että siihen ei jäisi niin paljon tulkinnanvaraa. Palvelujen uudistaminen on ensisijainen edellytys painopisteen siirtämiselle perustason ja varhaisen tuen palveluihin. Jotta muutos olisi aidosti vaikuttava, ei riitä pelkkä lainsäädännöllinen siirto, vaan samalla on kyettävä uudistamaan rohkeasti toimintatapoja, prosesseja, johtamista ja resurssien kohdentamista.

3. Mikä seuraavista vaihtoehtoista olisi mielestänne tarkoituksenmukaisin tapa järjestää sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välinen rajapinta? Valitkaa yksi ja perustelkaa vastauksenne.

Sosiaalihuollon palvelu-uudistustyöryhmän ehdottama laaja uudistaminen (ks. HE-luonnoksen kohta 5.1.1.)

Perustelut tiiviisti

Sosiaalihuoltolain uudistus-työryhmä ehdotti astetta rohkeampaa ratkaisua ja avohuollon siirtämistä kokonaan sosiaalihuoltolakiin. Näin pystyttäisiin näkemyksemme mukaan paremmin edistämään em tavoitteita ja saamaan taloudellisia hyötyjä nykyiseen, kalliiseen järjestelmään verraten.

Lastensuojelun kynnyksen nosto jättää edelleen tulkinnanvaraa hyvinvointialueille asiakkaiden segmentoinnissa. Tulkinnanvaraa ja eriarvoisuutta olisi voitu mahdollisesti ehkäistä siirtämällä koko avohuolto sosiaalihuollon puolelle.

4. Lausuntopalaute lukuun 1 (Yleiset säännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 1 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Tavoitteena on selkeyttää sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välistä rajapintaa sekä tukea hyvinvointialueita uudistamaan palvelujaan perustuen palvelujen tarkoituksenmukaiseen porrastukseen sekä siirtämään painopistettä peruspalveluihin. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän velvoitteet kevenisivät. Lastensuojelulaitosten nykyistä joustavampi henkilöstön käyttö mahdollistuu.

Palvelujen uudistaminen on ensisijainen edellytys painopisteen siirrolle ja sitä kautta kustannustehokkaalle palvelutuotannolle.

Painopisteen siirtäminen varhaisempaan tukeen edellyttää todennäköisesti myös organisatorisia muutoksia. Vaikka esityksessä painotetaan resurssien suuntaamista varhaisempaan tukeen, kokonaisvaikutukset resurssien määrään ja henkilöstötarpeeseen riippuvat pitkälti toimeenpanosta ja hyvinvointialueiden valitsemista palvelujen järjestämistavoista.

Muutokset liittyisivät mahdollisesti muun muassa henkilöstön työnkuviin, osaamistarpeisiin ja työsuhteisiin. Niiden toteuttaminen ehdotetussa aikataulussa voi osoittautua haastavaksi.

Muutos edellyttää, että työntekijöiden tapa tehdä työtä muuttuu radikaalisti, muutos vaatii uudelleen ajattelua, esihenkilötyötä ja johtamista. Mikäli tässä kansallisesti ja kattavasti onnistutaan, pitkässä juoksussa syntyy säästöjä.

5. Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla muutoksella olevan lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen ja päättymiseen?

Tällä esityksellä nykyinen lastensuojelulain rakenne ja sääntely ei selkiydy riittävästi. Lastensuojelun asiakkuuden alkamista sekä huostaanoton ja sijaishuollon järjestämiseen velvoittavaa sääntelyä tulisi muuttaa.

Asiakkuuden alkaminen aina sosiaalihuollon päätöksellä mahdollistaa tavoiteltuja säästöjä ainoastaan, jos toimintakulttuuri muuttuu ja kevyempiä palveluja on oikea-aikaisesti tarjolla.

6. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää koskevan asiakasmitoituksen joustavoittamisesta mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Asiakasmitoitus on moniulotteinen ja myös ristiriitainen asia, toisaalta se varmistaa henkilöstöresurssit, mutta näin esitettynä vaikeuttaa tavoitetta selkeyttää sosiaalihuoltolain ja lastensuojelun välistä rajapintaa. Jatkossa tulisi asiakkaalla olla eri työntekijät sekä sosiaalihuollon palveluissa että lastensuojelussa, muuten erillisten asiakasmitoitusten toteutumista on haasteellista käytännössä seurata. Asiakkuuksien siirto palvelutehtävien välillä hidastaa asiakkuuksien suunnitelmallista ja tavoitteellista työtä ja asiakkuuksien pysyvyys heikkenee. Mitoituksen seuranta on haasteellista.

7. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

8. Lausuntopalaute luvusta 3 (Lastensuojelun järjestäminen ja kustannusvastuu): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 3 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta sekä vaikutuksista.

14§ ja 15§ selkeyttävät näkemyksemme mukaan nykytilannetta.

9. Lausuntopalaute luvusta 4: Onko ehdotus, jonka mukaan lupa lapsen tutkimiseen annettaisiin jatkossa hyvinvointialueen viranhaltijan päätöksellä hallinto-oikeuden sijaan, mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Kynnys on ollut korkealla hallinto-oikeuden hitaan prosessin johdosta. Tämä voi madaltaa kynnystä soveltaa ko lain käyttöä jatkossa. Lapsi pääsee nopeammin tarvittaviin tutkimuksiin.

10. Selkiyttävätkö luvun 4 ehdotukset lastensuojelun päätöksentekosääntelyä?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Ehdotus antaa käsityksen päätöksenteko-oikeuksista.

11. Lausuntopalaute luvusta 5: Onko ehdotus edunvalvojan palkkioiden ja kulukorvausten rajaamisesta ja yhdenmukaistamisesta valtioneuvoston asetuksella mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia (etenkin taloudellisia) arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Enimmäispalkkioista säättäminen yhdenvertaistaa palveluja ja voi parhaimmillaan hillitä kustannuskehitystä ja edistää palvelujen saatavuutta.

Muut mahdolliset huomiot lastensuojelun edunvalvontaa koskevasta sääntelykokonaisuudesta?

-

12. Muu lausuntopalaute luvusta 5 (Lapsen osallisuus): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 5 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Kannatamme kansallista yhtenäistämistä esimerkiksi palkkioiden osalta. Lapsen asioista vastaavan työntekijän tehtävänä on lapsen edun arviointi, se säilyy jatkossakin niin.

13. Lausuntopalaute luvusta 6 (Menettelysäännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 6 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Oheishuoltajan osalta pitää huomioida perhehoitolain 16 § 3 mom niin, että oheishuoltajalle maksettavat ensisijaiset etuudet tulevat huomioiduksi.

14. Lausuntopalaute luvusta 7 (Lastensuojelun avohuolto): Ovatko lastensuojelun avohuoltoa koskevat ehdotukset mielestänne kannatettavia?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Edelleen on jokseenkin epäselvästi ja tulkinnanvaraisesti sanoitettu se, milloin lapsi siirtyy avohuoltoon. Tähän toivomme yksiselitteisempää sanotusta. Näkemyksemme mukaan, mikäli sosiaalityön ja -ohjauksen palvelu sekä shl mukaiset palvelut ovat riittäviä, siirtoa avohuoltoon ei

tarvita. Avohuoltoon siirryttäessä tulisi olla käytettävissä sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin verrattuna intensiivisempiä tukitoimia.

15. Lausuntopalaute luvusta 8 (Lapsen kiireellinen sijoitus): Onko kiireellisen sijoituksen jatkoa koskeva ehdotus (keston lyhentäminen 30 vuorokaudesta 14 vuorokauteen) mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

16. Lausuntopalaute luvusta 9 (Huostaanotto): Onko huostaanottoa koskeva ehdotus (50 §) mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

On tärkeää avata, kenen vastuulla on terveydenhuoltopalvelun ensisijaisuuden arviointi ja palvelun järjestäminen. Mikäli tarvittavat terveydenhuoltopalvelut eivät toteudu, niin se todennäköisesti lisää sijoitusten määriä ja kustannuksia. Tähän tarvitaan yhteensovittavia toimintamalleja ja ohjeistusta.

Lakiehdotuksen 50 §:ään on kirjattu, että huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan ryhtyä vasta, kun 38 §:ssä kuvattu läheisverkostosijoitus ei ole mahdollinen - nykytilanteen mukaan kyse ei ole läheisverkostosijoituksesta, vaan läheisverkostoratkaisusta oheishuoltoratkaisuna.

17. Lausuntopalaute luvusta 10 (Kodin ulkopuolinen sijoitus): Onko kodin ulkopuolisten sijoitusten ja sijoituspaikkojen valvontaa koskevien säännösten täsmentäminen ja vastuunjaon selkeyttäminen ehdotetulla tavalla mielestänne kannatettavaa?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Hyvinvointialueen näkökulmasta on kannatettavaa, että laissa täsmennetään sijoittajahyvinvointialueen ja sijoitushyvinvointialueen ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän vastuuta lapsen sijaishuollon valvonnasta.

18. Lausuntopalaute luvusta 11 (Laitoshoidto): Onko ehdotus lastensuojelulaitoksen asuinyksikön henkilöstömitoituksen täsmentämisestä ja osittaisesta joustavoittamisesta (ml. lapsikohtainen vähimmäismitoitus 1 työntekijä/lapsi sekä mahdollisuus suhteuttaa mitoitusta sijoitettujen lasten lukumäärään) mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Sääntelyn toivotaan vähentävän sijaishuollon kustannuksia. Se ei saa vähentää yhteydenpitoa kotijaksolla oleviin lapsiin ja heidän perheisiinsä.

19. Onko ehdotus turvahenkilöä koskevaksi sääntelyksi, jossa turvahenkilön tehtävät ja toimivaltuudet erotetaan selvästi hoito- ja kasvatustehtävistä, mielestänne toimiva?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Turvahenkilön tarve voi nousta esiin vaativan erityistason laitoksissa, mutta ei ole kokemuksemme ja näkemyksemme mukaisesti peruslastensuojeluyksikön arjessa tarpeen.

20. Lausuntopalaute luvusta 12 (Lapsen erityistä suojelua turvaavat rajoitukset sijaishuollon aikana): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 12 säännöksistä 90 § (yhteydenpidon rajoittaminen) ja 93 § (henkilöntarkastus) ja niiden käytännön toimivuudesta ja vaikutuksista.

Ei huomioita

21. Lausuntopalaute luvusta 13 (Jälkihuolto): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 13 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Jälkihuollon harkinnanvaraisuuden poisto nähdään kokonaisuutta selkeyttävänä muutoksena. Harkinnanvaraista jälkihuoltoa on myönnetty käytännössä todella harvoin, minkä vuoksi tästä ei aiheudu kuitenkaan kustannussäästöjä.

Lastensuojelun asiakasmaksuja ja itsenäistymisvarojen kertymistä koskevan kokonaisuuden uudistaminen siirtyy valmisteluajan riittämättömyyden vuoksi. Kannatamme jälkihuollon tarkennusta sekä jälkihuollon siirron selvittämistä sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin.

22. Lausuntopalaute luvusta 17 (Voimaantulo): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita voimaantuloa koskevista säännöksistä ja niiden vaikutuksista.

Kannatamme riittävää siirtymäaika lain voimaantulossa.

23. Lausuntopalaute ehdotuksesta koskien lisärahoitusta tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUV) turvaamiseksi yksityisissä koulukodeissa ja Valtion koulukodeissa: Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita TUV-koulutuksen rahoitusta koskevasta säännöksestä ja sen vaikutuksista.

Kustannukset eivät saa kohdentua hyvinvointialueille.

24. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen taloudellisista vaikutuksista?

Kokonaiskuva ei ole hyvinvointialueen näkökulmasta katsottuna taloudellisten vaikutusten osalta selkeä, sillä osa muutoksista aiheuttaa lisäkustannuksia muutosvaiheessa (esimerkiksi asiakasmitoituksen toimeenpano), osa on kustannusneutraaleja ja osasta voi aiheutua säästöjä. Kokonaisvaikutusta on haastavaa arvioida hyvinvointialueen näkökulmasta.

25. Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksen 38 §:n 3 momentilla mahdollisesti olevan?

Oheishuoltajille maksetaan taloudellista tukea STM:n ohjeistuksen mukaisesti, ei palkkiota ja kulukorvausta, koska he eivät ole perhehoitajia. Oheishuoltajat saavat aina ensisijaiset etuudet, joka pitää huomioida taloudellisen tuen määrissä.

26. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen muista vaikutuksista?

-

27. Vapaamuotoiset huomiot

-

Huupponen Marika
Etelä-Savon hyvinvointialue